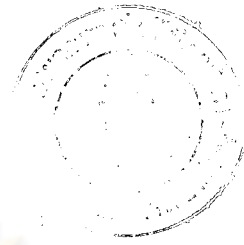

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการฝึกหัดครูใหม่คุณภาพเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรของประเทศ เพราะครูเป็นผู้มีส่วนในการใ้การศึกษา รับผิดชอบในการอบรมสั่งสอนเยาวชนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม ครูจึงจำเป็นต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในด้านต่าง ๆ เพื่อจะได้ดำเนินบทบาทของตนอย่างสมบูรณ์ การฝึกหัดครูของไทยได้เริ่มขึ้นมาเป็นเวลานานและมีการพัฒนามาโดยลำดับ ตั้งแต่ ทองอินทร์ วงศ์โสธร ได้กล่าวถึงการพัฒนาของการฝึกหัดครูไทยว่า

การฝึกหัดครูของประเทศไทยได้เริ่มมีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2435 และพัฒนามาจนถึงปัจจุบัน รวมเวลาได้ถึง 87 ปี เดิมการฝึกหัดครูเป็นการฝึกหัดความรู้และทักษะในระยะสั้นเพียง 2 ปี ในลักษณะฝึกหัดครู (Teacher Training) และได้พัฒนาเป็นการศึกษาสำหรับผู้ประกอบอาชีพชั้นสูงในระดับปริญญา เช่นเดียวกับวิชาชีพชั้นสูงอื่น ๆ ในลักษณะที่เรียกว่า ครุศึกษา (Teacher Education) ¹

สถาบันฝึกหัดครูได้พัฒนาสถานภาพจากสถาบันกึ่งมัธยมและอุดมศึกษามาเป็นสถาบันอุดมศึกษา ตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครูพุทธศักราช 2518 โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาวิชาการและการฝึกหัดครูให้ถึงระดับปริญญาตรี ทำการวิจัย ส่งเสริมวิชาชีพและวิถึฐานะของครูอาจารย์และเจ้าหน้าที่ผู้บริหารการศึกษา ทำนุบำรุงวัฒนธรรมและให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ให้วิทยาลัยครูเป็นส่วนราชการ

¹ทองอินทร์ วงศ์โสธร, "ฝึกหัดครูไทยในว้้นนี้และวันหน้า", เอกสารโรเนียวประกอบการบรรยายวิชา 421-660 หลักครุศึกษา ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2521, หน้า 1.

ในกวมการฝึกหัดครู สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ¹

การที่วิทยาลัยครูจะปฏิบัติภารกิจในฐานะเป็นสถาบันอุดมศึกษาได้โดยสมบูรณ์ต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือสภาพแวดล้อมวิทยาลัยครู (Teachers' College Environment) อันได้แก่บรรยากาศทางการเรียนการสอน ความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อนของนักศึกษา กิจกรรมนักศึกษา การบริหารวิทยาลัย อาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่มวลสมาชิกในวิทยาลัยครู วิไลวรรณ พิทยานุวัฒน์ และสมหวัง พิทยานุวัฒน์ ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยว่ามีความสำคัญต่อนิสิตนักศึกษา ดังนี้

สภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย (College Environment or Press) มีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่และพัฒนาการทุกคนของมวลสมาชิก โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิสิตนักศึกษาในสังคมมหาวิทยาลัยนั้น ตัวอย่างเช่น นิสิตคนหนึ่งอาจจะเรียนไม่ใคร่ดีในสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยแบบหนึ่ง แต่กลับประสบผลสำเร็จในการเรียนยอดเยี่ยมและเป็นผู้นำที่ดีในสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยอีกแบบหนึ่ง ทั้งนี้ นักอุดมศึกษา จึงได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษกับการศึกษาสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย กล่าวคือ ความเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยช่วยทำให้นักศึกษาเขาใจธรรมชาติของมหาวิทยาลัยนั้น ๆ มากยิ่งขึ้น² อันนำไปสู่การบรรยายแยกประเภท และเปรียบเทียบมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องสมเหตุสมผล อีกทั้งยังเป็นข้อมูลสำคัญเพื่อการวางแผนพัฒนามหาวิทยาลัย ให้มีสภาพแวดล้อมเหมาะสมเอื้ออำนวยต่อสัมฤทธิ์ผลของมวลสมาชิก และเพื่อการแนะแนวการศึกษาแก่นิสิตนักศึกษาอีก

แอสติน (Astin) ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยว่า เป็นสิ่งเร้าอันทรงศักยภาพที่มีผลกระทบต่อพัฒนาการของนิสิตนักศึกษาและสามารถจะศึกษาสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยได้โดยการสังเกตกิจกรรมของนิสิตนักศึกษา รวมทั้งกิจกรรม เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยนั้น ๆ³

¹ พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พุทธศักราช 2518, "ราชกิจจานุเบกษา 92:48 (27 กุมภาพันธ์ 2518):24.

² วิไลวรรณ พิทยานุวัฒน์ และสมหวัง พิทยานุวัฒน์, "วิธีประเมินสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย" วารสารครุศาสตร์ (พ.ย.-ธ.ค. 2519):21.

³ Alexander W. Astin, The College Environment (Washington D.C.: The American Council on Education, 1966), p. 56.

สภาพแวดล้อมวิทยาลัยครู เป็น เรื่องที่มีความสำคัญ เช่นเดียวกับสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย ดังได้กล่าวมาแล้ว แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ หรือแผนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสภาพแวดล้อมสถาบัน การฝึกหัดครูโดยตรง มีเพียงรายงานการประชุมปฏิบัติการระดับสูง เรื่องการฝึกหัดครู ที่นัก- การฝึกหัดครูได้สรุปปัญหาของการฝึกหัดครูในปัจจุบันว่า ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดสิ่งแวดล้อม และการปฏิบัติการสอนในสถาบันผลิตครูยังห่างไกลจากสภาพที่แท้จริง ที่ครูจะออกไปปฏิบัติงาน จึงทำให้ผู้จบการศึกษาไปแล้วไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การผลิตครูเพื่อไปพัฒนาท้องถิ่นจึงไม่ประสบผลดี¹

จากรายงานการประชุมปฏิบัติการระดับสูงของนักการฝึกหัดครูครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาสภาพแวดล้อมวิทยาลัยครูในปัจจุบันเป็นอย่างไร มีส่วนที่ควรที่จะส่งเสริมให้ดียิ่งขึ้นในด้านใดบ้าง มีส่วนบกพร่องที่ควรที่จะแก้ไข ปรับปรุง ที่ควรที่จะไปเป็นข้อเสนอแนะแก่ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาวิทยาลัยครูให้วิทยาลัยครูโดยปฏิบัติการกิจตามความมุ่งหวังของสังคม วิทยาลัยครู มีหน้าที่ผลิตครูออกไปอบรมสั่งสอนเยาวชนของประเทศ มีวิทยาลัยครูถึง 36 แห่ง มีเขตความรับผิดชอบต่อการผลิตครูอยู่ทุกส่วนของประเทศทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค วิทยาลัยครูแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันในเรื่องของสถานภาพ เป็นต้นว่า อายุของสถาบัน สถานที่ตั้ง ขนาด สภาพทางภูมิศาสตร์ ระดับ การให้การศึกษา ซึ่งมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของวิทยาลัยครู การศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงถือว่าเป็นการ เริ่มบุกเบิกศึกษาสภาพแวดล้อมวิทยาลัยครู เพื่อนำผลที่ได้รับไปใช้เป็นแนวทางวางแผนพัฒนาวิทยาลัยครู ให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี เหมาะสม เอื้ออำนวยต่อสัมฤทธิ์ผลของนักศึกษา ตามแนวนโยบายการผลิตครู ของชาติ โดยจะเน้นคุณภาพมิใช่เน้นปริมาณ

¹ กรมการฝึกหัดครู, "การกำหนดปัญหาของการฝึกหัดครูในปัจจุบัน" (รายงานการประชุมปฏิบัติการระดับสูง เรื่องการฝึกหัดครู ณ หอประชุมศรีนคร กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ 8-17 พฤศจิกายน 2521), หน้า 54.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยสภาพแวดล้อมวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้คือ

1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้ง 8 แห่ง ในปัจจุบันตามทัศนะของอาจารย์และนักศึกษา 5 ด้าน คือ
 - 1.1 สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับบรรยากาศด้านการเรียนการสอน
 - 1.2 สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน
 - 1.3 สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับกิจกรรมนักศึกษา
 - 1.4 สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการบริหาร
 - 1.5 สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบทัศนะของอาจารย์กับนักศึกษาที่มีต่อสภาพแวดล้อมวิทยาลัยครูตามลักษณะสถานภาพของวิทยาลัยครู ได้แก่ อายุ สถานที่ตั้งของวิทยาลัยครู โดยแบ่งวิทยาลัยครูเป็นกลุ่มตามอายุการเปิดดำเนินการ เป็นกลุ่มวิทยาลัยครูเก่ากับวิทยาลัยครูใหม่ สถานที่ตั้งแบ่งเป็นกลุ่มวิทยาลัยครูที่ตั้งในเมือง กับวิทยาลัยครูที่ตั้งนอกเมือง

สมมติฐานของการวิจัย

1. สภาพแวดล้อมวิทยาลัยครูเก่ากับสภาพแวดล้อมวิทยาลัยครูใหม่ ตามทัศนะของอาจารย์แตกต่างกัน
2. สภาพแวดล้อมวิทยาลัยครูในเมืองกับสภาพแวดล้อมวิทยาลัยครูนอกเมือง ตามทัศนะของอาจารย์แตกต่างกัน
3. สภาพแวดล้อมวิทยาลัยครูเก่ากับสภาพแวดล้อมวิทยาลัยครูใหม่ ตามทัศนะของนักศึกษาแตกต่างกัน
4. สภาพแวดล้อมวิทยาลัยครูในเมืองกับสภาพแวดล้อมวิทยาลัยครูนอกเมือง ตามทัศนะของนักศึกษาแตกต่างกัน

5. สภาพแวดล้อมวิทยาลัยครู เกาตามทัศนะของอาจารย์กับนักศึกษาแตกต่างกัน
6. สภาพแวดล้อมวิทยาลัยครูใหม่ตามทัศนะของอาจารย์กับนักศึกษาแตกต่างกัน
7. สภาพแวดล้อมวิทยาลัยครูในเมืองตามทัศนะของอาจารย์กับนักศึกษาแตกต่างกัน
8. สภาพแวดล้อมวิทยาลัยครูนอกเมืองตามทัศนะของอาจารย์กับนักศึกษาแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นอาจารย์และนักศึกษา วิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2522

2. ตัวแปรที่จะศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพของแบบสอบถาม ได้แก่อาจารย์และนักศึกษาของวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้ง 8 แห่ง สถานภาพของวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแบ่งตามลักษณะอายุที่เปิดดำเนินการเป็นกลุ่มวิทยาลัยครูเก่ากับวิทยาลัยครูใหม่ สถานที่ตั้งของวิทยาลัยครูแบ่งเป็นกลุ่มวิทยาลัยครูที่ตั้งในเมืองกับวิทยาลัยครูที่ต่งนอกเมือง

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ทัศนะของอาจารย์และนักศึกษา ที่มีต่อสภาพแวดล้อมวิทยาลัยครู 5 ด้านคือ

- 2.2.1 สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับบรรยากาศด้านการเรียนการสอน
- 2.2.2 สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน
- 2.2.3 สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับกิจกรรมนักศึกษา
- 2.2.4 สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการบริหาร
- 2.2.5 สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก

ข้อจำกัดของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดดังนี้คือ

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาวิจัยในภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา 2522 ช่วงเวลา

ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2523 ถึงวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2523 ใช้เวลาเพียง 15 วัน โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปแจกและรับคืนด้วยตนเองทุกวิทยาลัยในเวลาจำกัด ทำให้ผู้ตอบมีเวลาในการอ่านและตอบแบบสอบถามน้อยเกินไป

2. ระยะเวลาที่เก็บข้อมูล เป็นระยะระหว่าง การเตรียมตัวสอบปลายภาค ผู้ตอบอาจมีความวิตกกังวลใจ เป็นอุปสรรคในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

สภาพแวดล้อมวิทยาลัยครู หมายถึง ลักษณะต่าง ๆ ของวิทยาลัยครู อันได้แก่ บรรยากาศ ค่านิยม การเรียนการสอน ความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน กิจกรรมนักศึกษา การบริหาร อาคารสถานที่และ สิ่งอำนวยความสะดวก

วิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หมายถึง วิทยาลัยครูที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 8 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยครูนครราชสีมา วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ วิทยาลัยครูมหาสารคาม วิทยาลัยครูเลย วิทยาลัยครูสกลนคร วิทยาลัยครูสุรินทร์ วิทยาลัยครูอุดรธานี และวิทยาลัยครูอุบลราชธานี

วิทยาลัยครูเก่า หมายถึง วิทยาลัยครูที่ตั้งและมีอายุดำเนินการตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ได้แก่ วิทยาลัยครูนครราชสีมา วิทยาลัยครูมหาสารคาม วิทยาลัยครูสกลนคร วิทยาลัยครูอุดรธานี และ วิทยาลัยครูอุบลราชธานี

วิทยาลัยครูใหม่ หมายถึง วิทยาลัยครูที่ตั้งและมีอายุดำเนินการน้อยกว่า 10 ปี ได้แก่ วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ วิทยาลัยครูเลย และวิทยาลัยครูสุรินทร์

วิทยาลัยครูในเมือง หมายถึง วิทยาลัยครูที่ตั้งในเขตเทศบาลเมือง ได้แก่ วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ วิทยาลัยครูมหาสารคาม วิทยาลัยครูอุดรธานี และวิทยาลัยครูอุบลราชธานี

วิทยาลัยครูนอกเมือง หมายถึง วิทยาลัยครูที่ตั้งนอกเขตเทศบาลเมือง ได้แก่ วิทยาลัยครูนครราชสีมา วิทยาลัยครูเลย วิทยาลัยครูสกลนคร และวิทยาลัยครูสุรินทร์

อาจารย์ หมายถึง อาจารย์ประจำที่เป็นข้าราชการ ซึ่งกำลังปฏิบัติหน้าที่อยู่ ณ วิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2522

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูงและระดับปริญญาตรี ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2522
 ลักษณะพึงประสงค์ หมายถึง ลักษณะของสภาพแวดล้อมในทางบวก(Positive)
 ลักษณะไม่พึงประสงค์ หมายถึง ลักษณะของสภาพแวดล้อมในทางลบ(Negative)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบสภาพแวดล้อมวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือรวม 5 คำน ตามทัศนะของอาจารย์และนักศึกษา
2. นำผลการศึกษาวิจัยเสนอแนะผู้บริหารวิทยาลัยครู เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาสภาพแวดล้อมวิทยาลัยครู ให้มีบรรยากาศเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาศักยภาพของมวลสมาชิก
3. เป็นแนวทางสำหรับการวิจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมวิทยาลัยครูท่านอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลกว้างขวาง ลึกซึ้ง เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสภาพแวดล้อมวิทยาลัยครูยิ่งขึ้น

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย